ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 30.1.2023 г.
COM(2023) 39 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Европейски структурни и инвестиционни фондове
Обобщаващ доклад от 2022 г. за годишните доклади относно изпълнението на програмите за периода 2014 г.—2020 г.

{SWD(2023) 22 final}

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Европейски структурни и инвестиционни фондове

Обобщаващ доклад от 2022 г. за годишните доклади относно изпълнението на програмите за периода 2014 г.—2020 г.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Европейското общество продължи да усеща последствията от кризата в областта на общественото здравеопазване и през 2021 г. Последователните вълни от варианти на SARS-CoV-2 подложиха на изпитание устойчивостта на нашите икономики. Въпреки тежките условия европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИ фондове) продължиха да подкрепят отделни лица, дружества и регионални органи. Това от своя страна спомогна за смекчаване на удара както от санитарната, така и от икономическата криза.

На ЕСИ фондовете разчитат основно публичните и частните инвеститори и дългосрочни проекти, но въведените по време на санитарната криза възможности за финансова гъвкавост позволиха да се осигури подкрепа и на отделни лица, дружества и регионални органи, което им помогна да понесат последствията от пандемията от COVID-19. Мерките за подкрепа се съсредоточиха върху увеличаване на разходите за здравеопазване, осигуряване на схеми за заетост с намалено работно време и оборотен капитал на МСП.

ЕСИ фондовете са най-големите инвестиционни инструменти в многогодишната финансова рамка за периода 2014—2020 г. (бюджета на ЕС) и съответно работят в подкрепа на териториалното, икономическото и социалното сближаване на европейските региони, както и за тяхната устойчивост и възстановяване от кризата през последните години. Те се състоят от:

- Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР);
- Европейския социален фонд (ЕСФ);
- Кохезионния фонд;
- Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР);
- Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР).

ЕСИ фондовете имат десетгодишен период на изпълнение ([1]), като 2021 се явява осмата година. В съответствие с член 53 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 настоящият доклад представя етапа на финансово изпълнение на програмите, финансирани по линия на ЕСИ фондовете до края на 2021 г. ([2]). Той представя общите постижения за програмния период 2014—2020 г., докладвани от държавите членки, както и

([1]) С Регламент (ЕС) 2020/2220 настоящият период на изпълнение на Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони беше удължен с две години, за да се даде възможност на държавите членки и на Комисията да подготвят всички елементи, необходими за прилагане на новата правна рамка за Общата селскостопанска политика и на съответните стратегически планове.

([2]) Наличните данни показват, че към 30 септември 2022 г. частичен напредък е постигнат и при финансовото изпълнение.

първоначален анализ на мерките в отговор на пандемията от COVID-19 в рамките на програмите, финансирани по линия на ЕСИ фондовете.

В края на 2021 г. общите инвестиции възлизаха на 731 млрд. EUR, от които 535 млрд. EUR бяха осигурени от ЕС. Общият планиран бюджет нарасна с почти 90 млрд. EUR, главно благодарение на допълнителните средства, предоставени по линия на Помощта за възстановяване в полза на сближаването и териториите на Европа (REACT-EU) за борба с пандемията от COVID-19, както и на удължаването на бюджета на общата селскостопанска политика. Фондовете са предназначени да финансират ключови цели на политиката за бъдещето на Европа, сред които са:

- по-силното ударение върху интелигентния, устойчив и приобщаващ растеж;
- укрепването на институционалния капацитет на държавната администрация;
- по-интензивното териториално и градско развитие и териториално сътрудничество (Interreg).

До края на 2021 г. държавите членки вече бяха получили над 64 % от средствата по линия на фондовете в рамките на политиката на сближаване. В абсолютно изражение изплатените през 2021 г. 66 млрд. EUR представляват най-високото равнище на годишни плащания, извършени от Комисията през целия цикъл на финансиране 2014—2020 г. Според последните налични финансови данни в края на октомври 2022 г. Комисията е изплатила 297 млрд. EUR по програми в рамките на политиката на сближаване за периода 2014—2020 г., т.е. около 74 % от планираните средства, а 104 млрд. EUR остават неизплатени.

Ето някои примери за резултати благодарение на ЕСИ фондовете в периода 2014—2020 г.:

- подкрепа за над 4 милиона предприятия;
- създаване на над 310 000 нови работни места в различните региони на ЕС;
- подобряване на енергийната ефективност на над 460 000 домакинства;
- увеличаване на капацитета за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници с над 3600 MW (равносилно на около 1800 вятърни турбини);
- намаляване на годишното първично енергийно потребление на обществените сгради с 2,6 тераватчаса годишно (равносилно на количеството електроенергия, потребявано от около 720 000 домакинства за цяла година);
- свързване на още 500 000 потребители на енергия към интелигентни електроенергийни мрежи;
- оказване на помощ на 55,2 милиона души посредством осигуряване на заетост, социално приобщаване или образователни дейности;
- подпомагане на над 2,3 милиона проекта в селскостопанския сектор и селските райони;
- запазване на 44 000 работни места и създаване на 6000 нови работни места в сектора на рибарството и аквакултурите.

Докладваната от държавите членки информация относно изпълнението на програмите по ЕСИ фондовете за 2021 г. представлява само моментна снимка в една много динамична обстановка. Програмите продължават да ползват финансиране от ЕС за преодоляване на последиците от пандемията и едновременно с това да преследват първоначалните си стратегически цели макар и в доста различна ситуация. Държавите от ЕС се възползваха от допълнителната гъвкавост, осигурена

по линия на инвестиционните инициативи в отговор на коронавируса (CRII и CRII+), както и от допълнителните средства, предоставени чрез пакета за възстановяване NextGenerationEU, включително чрез Механизма за възстановяване и устойчивост и REACT-EU.

Руското нашествие в Украйна през 2022 г. допълнително засегна изпълнението на програмите. С подкрепата на Комисията държавите членки адаптираха своите програми, за да ги пригодят към силно променливата обстановка и да посрещнат възникващите предизвикателства. Инициативата „Действия по линия на сближаването за бежанците в Европа“ (CARE), предложена от Комисията през март 2022 г. и приета през април 2022 г., осигури допълнителна гъвкавост във финансирането по линия на политиката на сближаване в подкрепа на държавите членки, приемащи лица, бягащи от агресивната война на Русия срещу Украйна. В тясно взаимодействие с организациите на гражданското общество и местните органи ЕСИ фондовете подкрепиха незабавните мерки за подпомагане в областта на жилищното настаняване и здравеопазването за бежанците. С тяхна помощ бяха подпомогнати и дългосрочната интеграция в областта на заетостта, образованието и социалното приобщаване, включително чрез обучение, езикови курсове, консултации, наставничество, психологическа помощ, правна подкрепа и достъп до услуги като грижи за деца, здравеопазване и социални услуги.

Освен до безпрецедентен приток на разселени лица руското нашествие в Украйна също така доведе до повишаване на цените на суровините, включително на енергията и храните, и допълнително влоши функционирането на веригата на доставки и на пазара на труда. Кохезионните фондове продължиха да помагат на държавите членки в посрещането на тези предизвикателства, предлагайки им максимална гъвкавост при осъществяването на инвестициите в рамките на политиката на сближаване чрез набора от мерки Гъвкава помощ за териториите (FAST-CARE), предложен от Комисията през юни 2022 г. и приет през октомври 2022 г. FAST-CARE внася промени и в двата програмни периода, тоест 2014—2020 г. и 2021—2027 г., с ударение върху: i) административното опростяване, ii) по-голяма гъвкавост за взаимозаменяемо използване на трите фонда по политиката на сближаване и за финансиране на вече завършени проекти и iii) допълнителна ликвидност чрез увеличаване на предварителното финансиране по линия на REACT-EU, както и възможност да се поиска 100-процентово покриване на разходите от бюджета на ЕС без съфинансиране от националните бюджети.

Освен това Комисията спомогна и за решаването на нестихващата енергийна криза чрез целеви изменения в политиката на сближаване за периода 2014—2020 г., озаглавени SAFE (Подпомагане за финансово достъпна енергия), в контекста на законодателните преговори по плана REPowerEU. На 14 декември 2022 г. Европейският парламент и Съветът постигнаха политическо споразумение по плана REPowerEU, включително относно SAFE, което ще позволи на държавите членки да използват до 10 % от отпуснатите им средства по линия на политиката на сближаване за периода 2014—2020 г. в подкрепа на уязвимите домакинства и МСП, които са особено засегнати от увеличените цени на енергията, както и на схеми за заетост при непълно работно време и еквивалентни схеми при 100-процентово съфинансиране от ЕС.

2. ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО

2.1. Финансово изпълнение ([3])

Инвестиции в размер на 731 млрд. EUR за регионите на ЕС

По петте ЕСИ фонда първоначално бяха разпределени 535 млрд. EUR за бюджетния програмен период 2014—2020 г. Тези средства и добавеното национално съфинансиране доведоха до общи инвестиции от 731 млрд. EUR (включително средства по линия на REACT-EU, както и удължаване по втория стълб на общата селскостопанска политика). Разходите, направени от бенефициерите на проекти, са допустими за съфинансиране от ЕСИ фондовете до края на 2023 г. ([4]).

Общо разходите по **проектите, избрани от държавите членки** за подпомагане от ЕСИ фондовете до края на 2021 г., възлизат на 746 млрд. EUR и съставляват 102 % от общия размер на отпуснатите средства ([5]). Графиката показва в относително изражение тенденцията при избора на проекти и плащанията по проекти по време на цикъла на изпълнение.

До края на 2021 г. на държавите членки е била изплатена обща нетна сума от 252 млрд. EUR (64 % от планираната от ЕС сума за целия период по линия на политиката на сближаване). Предвид напредналия етап на програмите и осигурената финансова гъвкавост в отговор на кризата, включително 100-процентово финансиране от ЕС, през 2021 г. бе отбелязано ясно изразено нарастване на плащанията по програмите от страна на ЕС. Опитът от предишни програмни периоди показва, че степента на усвояване ще продължи да нараства до приключването на програмите. През 2021 г. са били отменени бюджетни задължения за 65 млн. EUR ([6]).

([3]) В приложенията се съдържа подробна информация за финансовото изпълнение по фонд и по държави членки.

([4]) В случая на ЕЗФРСР разходите са допустими до края на 2025 г.

([5]) Слабото свръхразпределяне създава буфер, в случай че някои от проектите останат неизпълнени или ако постъпят допълнителни средства, като по този начин се гарантира оптимално усвояване на средствата.

([6]) Тази сума включва 17 млн. EUR отменени бюджетни задължения по ЕФРР и КФ, 16 млн. EUR по ЕСФ и 32 млн. EUR по ЕФМДР. През 2021 г. няма отменени бюджетни задължения по ЕЗФРСР.

По отношение на политиката на сближаване финансовите данни от септември 2022 г. потвърждават, че се запазва стабилен темп на разходите. За десет месеца са докладвани допълнителни разходи в размер на 45 млрд. EUR, с което плащанията достигнаха 74 % от планираната сума. Като се има предвид, че националните администрации в общия случай представят на Комисията исканията за възстановяване на разходи към края на финансовата година, тази цифра задължително ще нарасне допълнително в месеците до края на 2022 г.

2.2. Основни постижения на ЕСИ фондовете

В регулаторната рамка за периода 2014—2020 г. се съдържат общи показатели за всеки фонд на ЕС, което позволява на Комисията годишен обобщен мониторинг на равнище ЕС на инвестиционните действия, крайните продукти и резултатите.

Ето основните кумулативни данни за изпълнението, отчетени от държавите членки до края на 2021 г.:

- 4 милиона предприятия са получили подпомагане по проекти, финансирани от ЕСИ фондовете ([7]);
- 310 000 нови работни места са били създадени с подкрепа по линия на ЕФРР;
- 3600 MW инсталирана допълнителна мощност за производство на енергия от възобновяеми източници (равносилна на около 1800 вятърни турбини);
- намаление с 2,6 тераватчаса на годишното първично енергопотребление в обществените сгради (равносилно на годишната консумация на електроенергия на около 720 000 домакинства);
- свързване на 500 000 потребители на енергия към интелигентни електроенергийни мрежи;
- 55,2 милиона участници са получили подпомагане по проекти, финансирани от ЕСФ и Инициативата за младежка заетост;
- 8,8 милиона участници са придобили квалификация благодарение на подкрепа от ЕСФ;
- 2,3 милиона проекта са били подпомогнати с цел подобряване на конкурентоспособността на селскостопанския сектор и предприятията в селските райони и с цел създаване и запазване на работни места в селските райони;
- 34 милиона хектара земеделска земя или 19,5 % от използваната земеделска площ са били избрани за подпомагане по проекти за управление на земята с цел по-добро опазване на биологичното разнообразие;
- 64 % от общото население на селските райони (184,8 милиона жители) са били включени в над 3650 местни групи за действие (МГД) в рамките на LEADER за изпълнение на стратегии за местно развитие, подпомагани по линия на ЕЗФРСР.

([7]) Целта на всички ЕСИ фондове е да подпомагат предприятията. По проекти е било осигурено подпомагане на 2 милиона предприятия по линия на ЕФРР, на 1,7 милиона микро-, малки и средни предприятия по линия на ЕСФ и на 390 000 предприятия в селските райони по линия на ЕЗФРСР.

2.3. Действия в отговор на пандемията от COVID-19

39,6 млрд. EUR инвестиции за борба с пандемията и допълнителна финансова гъвкавост

Последователните вълни от варианти на вируса подложиха на изпитание европейските общества през цялата 2021 г. Националните, регионалните и местните органи останаха на предна линия в борбата с пораженията върху общностите и икономиката.

В отговор на пандемията от COVID-19 ЕС прие най-големия досега пакет за възстановяване, за да излезе по-устойчив от кризата и да подкрепи цифровата и екологичната трансформация на Европа, финансирана по линия на Next Generation EU.

Нови средства в размер на 50,6 млрд. EUR по линия на Помощта за възстановяване в полза на сближаването и териториите на Европа (REACT-EU) подпомогнаха мерките за преодоляване на последиците от кризата по линия на структурните фондове за периода 2014—2020 г.

REACT-EU е първият инструмент, който се използва по линия на NextGenerationEU, като първото плащане бе направено на 28 юни 2021 г. Финансирането беше разделено на два транша — по-голямата част беше на разположение за програмиране през 2021 г. (39,6 млрд. EUR), а останалата част (10,8 млрд. EUR) — през 2022 г. Комисията реагира бързо и осигури навреме средства за борба с пандемията и за подкрепа на икономиката. Три месеца след приемането на Регламента за REACT-EU ([8]) тя вече беше одобрила над 90 % от наличните средства за 2021 г., с което позволи на управляващите органи да започнат да използват наличните допълнителни ресурси.

Финансиране получиха медицински институции, изследователи, собственици на предприятия, служители и лица от рискови групи. Към октомври 2022 г. за зелени инвестиции са били разпределени 7,1 млрд. EUR (от които 6,1 млрд. EUR за действия в областта на климата), за цифровата икономика — 3,1 млрд. EUR; за подкрепа на предприятията и бизнеса — 8 млрд. EUR; за здравния сектор — 7,1 млрд. EUR и за мерки в полза на пазара на труда — 10 млрд. EUR.

Някои ключови стойности от националните доклади за свързани с COVID-19 показатели, включително за първи път финансовия принос за подкрепа по линия на REACT-EU, свидетелстват за следните текущи резултати до края на 2021 г. ([9]):

- свързаните с COVID-19 показатели за разходите за здравеопазване сочат, че 42 % от общо планираните 3,7 млрд. EUR са отчетени като изразходвани до края на 2021 г.;

([8]) Регламент (ЕС) 2020/2221 на Европейския парламент и на Съвета от 23 декември 2020 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 1303/2013 по отношение на допълнителните средства и уредбата за изпълнение с цел оказване на помощ за улесняване на преодоляването на последиците от кризата в контекста на пандемията от COVID-19 и социалните последици от нея и за подготовка за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката (REACT-EU) (ОВ L 437, 28.12.2020 г., стр. 30).

([9]) Тази информация е достъпна в таблото за COVID-19 на платформата за свободно достъпни данни във връзка със сближаването.

- основните свързани с COVID-19 показатели за резултатите в областта на здравеопазването показват висок процент на изпълнение:
    - по отношение на целта от 3,4 милиарда лични предпазни средства, заложена в програмите на държавите членки, докладите сочат изпълнение от 84 %;
    - по отношение на целта от 13 000 нови апарати за вентилация според докладите са били закупени 11 000 (84 %);
- по отношение на целта от 12,4 млрд. EUR за спешна подкрепа за оборотен капитал за МСП (безвъзмездни средства и заеми) докладите сочат изплащане на 70 % от заложената сума. Колкото до целта над 1 милион МСП да бъдат подкрепени с оборотен капитал, според докладите тя е била изпълнена на 78 % към края на 2021 г. (805 000 подпомогнати предприятия).

В рамките на политиката на сближаване ЕСФ е основният източник на подпомагане за социалните услуги, запазването на заетост и за уязвимите групи в съответствие с плана за действие на Европейския стълб на социалните права. Това се дължи на създадените благоприятни условия например в подкрепа на договарянето на работа на непълно работно време, на допълнително заплащане за здравния персонал, осигуряването на ИТ оборудване, предпазни средства и услуги за уязвимите групи.

Създадената по линия на ЕЗФРСР мярка за временна помощ за осигуряване на ликвидност на земеделските стопани и предприятията в селските райони, които са били особено засегнати от кризата с COVID-19, беше приложена в над 40 национални или регионални програми за развитие на селските райони в 14 държави членки при планирана обща сума на публичните разходи в размер на 1 млрд. EUR (включително национално съфинансиране). До края на 2021 г. 90 % от 700-те млн. EUR, отпуснати по мярката (при общи планирани публични разходи за 1 млрд. EUR), са били усвоени, така че над 560 000 земеделски стопанства и 6500 МСП са получили подкрепа. До земеделските стопани са достигнали 92 % от изразходваните средства.

По ЕФМДР бяха въведени спешни мерки за подкрепа, за да се компенсират временното спиране на риболовните дейности и прекъсването или намаляването на производството и преработката в условията на пандемията. От средствата по линия на ЕФМДР за смекчаване на последиците от пандемията бяха заделени 189 млн. EUR. Половината от тази сума беше разпределена за посрещане на последствията от временното преустановяване на риболовните дейности. Това съответства на 3,8 % от общо заделеното финансиране по линия на ЕФМДР към края на 2021 г.

Пример за финансирани от ЕСИ фондовете проекти като ответни мерки срещу пандемията от COVID-19:

В Гърция ЕСФ подкрепи наемането на здравни специалисти, включително лекари, медицински сестри и друг персонал, които предоставяха здравни услуги и изиграха решаваща роля в структурата, готовността и устойчивостта на здравните заведения. В отговор на недостига на персонал, който засегна гръцките здравни услуги, проектът постави ударение на набирането на допълнителни служители за участие в скрининга, ранното откриване и управлението на потенциалните случаи на COVID-19, както и в грижите за хората с хронични или остри заболявания, които не са свързани с COVID-19.

Delvert Mécanique, дружество със седалище в Нова Аквитания, Франция, получи финансова подкрепа за модернизиране на своето производство. Дружеството, което произвежда изделия за промишлеността, отбраната, железопътните превози и спортния автомобилизъм, беше силно засегнато от здравната криза. Подкрепата по линия на ЕФРР позволи на дружеството да стане по-продуктивно и да увеличи оборота си с 20 % през следващите 3 години, както и да наеме нов персонал.

В Австрия със средства по линия на REACT-EU беше подпомогнато дружеството Kioto Solar със седалище в Каринтия. По линия на ЕФРР бяха предоставени 1,4 млн. EUR за закупуването на машини за нова производствена линия на фотоволтаични модули, които могат да бъдат интегрирани във фасадите на сградите. Тези иновативни, интелигентни и естетични модули превръщат сградата в истинска слънчева електроцентрала. Благодарение на новата производствена линия фотоволтаичните модули с двойна употреба (за зимни градини, фасади, навеси за автомобили, покривни решения и др.) могат да се произвеждат автоматизирано в техния обект в Sankt Veit.

На о. Реюнион, един от френските най-отдалечени региони, ЕФРР инвестира 8 млн. EUR в подкрепа на предприятията с дейност в туризма, за да могат те да запазят и постепенно да възобновят дейността си. Това стана под формата на помощ с единна ставка за оборотния капитал в МСП, която спомогна за ограничаване на отрицателните последици от пандемията от COVID-19, която засегна региона много силно. За първи път такава схема беше въведена чрез специална цифрова платформа, с която бюрократичните процедури бяха максимално опростени.

Пандемията от COVID-19 доведе до значителни промени във финансовия пазар и икономиката на Литва. Икономическата криза, която предизвика пандемията, доведе до това, че само 15 % от селскостопанските предприятия успяха да покрият краткосрочните си задължения със собствени средства. С подкрепата на ЕЗФРСР беше създаден финансов инструмент, предоставящ преференциални заеми в размер до 200 000 EUR за оборотен капитал и/или инвестиции за малки стопанства и млади земеделски стопани. До септември 2022 г. бяха подадени заявления за заеми на стойност 2,7 млн. EUR.

3. Изпълнение по ключови теми

В разделите по-долу се съдържа преглед на постигнатото чрез ЕСИ фондовете по основни области на политиката съгласно отчетеното от държавите членки в края на 2021 г.

3.1. Интелигентен растеж

На инвестициите в интелигентен растеж се падат около 29 % от общото финансиране по линия на ЕСИ фондовете. Над 212 млрд. EUR са на разположение за трите цели в областта на интелигентния растеж: научни изследвания и иновации (70 млрд. EUR), информационни и

212 млрд. EUR за интелигентен растеж

комуникационни технологии (18 млрд. EUR) и конкурентоспособност на МСП (124 млрд. EUR) ([10]).

До края на 2021 г. държавите членки са разпределили 225 млрд. EUR — 110 % ([11]) от общото налично финансиране (*разпределени средства по проекти* в графиката по-долу) — по проекти, с които се преследват тези три цели, а 131 млрд. EUR, тоест 62 % от разпределените средства, вече са изплатени на бенефициерите по проектите (*изразходвани средства по проекти*). Това е увеличение с 8 процентни пункта в сравнение с предходната година, което показва добър темп на разходване на средствата от ЕСИ фондовете. Фигурата по-долу представя по-подробна разбивка на степента на изпълнение на всяка от трите цели, както и средната стойност за групата от инвестиции в интелигентен растеж.

Използването на ЕСИ фондовете за насърчаване на научните изследвания и иновациите е от основно значение за подпомагане на държавите членки и регионите да създадат необходимите условия за иновации, научноизследователска и развойна дейност. Подпомагането на иновациите чрез стратегии за интелигентна специализация е здраво застъпено в редица приоритети на Съюза, по-специално в Европейския зелен пакт и в амбициозните цели „Икономика в интерес на хората“ и „Европа, подготвена за цифровата ера“.

Към края на 2021 г. бяха отчетени съществени резултати в областта на **научните изследвания и иновациите**. Например благодарение на подкрепата от ЕС над 60 000 предприятия са сътрудничили с научноизследователски институти (94 % от

([10]) Обобщените суми за основните области на политиката надхвърлят конкретните суми по тематични цели, включени в приложение 1.1. Това се дължи на преразпределянето на инвестициите в категория „множество тематични цели“.

([11]) Сумата е по-голяма от планираната, за да се осигури по-добро усвояване, в случай че някои от проектите останат неизпълнени или ако постъпят допълнителни средства.

заложената цел) и около 30 000 предприятия са въвели нови продукти на пазара (95 % от заложената цел).

ЕСИ фондовете допринасят значително за **цифровата трансформация** на европейската икономика чрез подобряване на информационно-технологичната инфраструктура и предоставяне на повече възможности на хората, предприятията и публичните органи чрез ново поколение технологии и придобиване на умения. Над 6,3 милиона домакинства се радват на подобрен широколентов достъп благодарение на проектите, избрани за финансиране по линия на ЕФРР. Очаква се до края на 2023 г. близо 12 милиона домакинства да се възползват от тази възможност. В селските райони над 1900 инвестиционни операции за подобряване на използването, качеството и достъпа до ИКТ са били подкрепени с общо над 1,1 млрд. EUR по линия на ЕЗФРСР. Над 5,1 милиона души в селските райони са се възползвали от подобрената инфраструктура или услуги в областта на ИТ.

По линия на ЕСИ фондовете се предоставя жизненоважна подкрепа на предприятията, за да могат те да се развиват, да увеличават производителността и конкурентоспособността си и да въвеждат иновативни решения. За повишаване на **конкурентоспособността на европейските МСП** са предвидени общо 124 млрд. EUR (17 % от общия бюджет) — за никоя друга цел не са заделени толкова бюджетни средства. До момента 99 % от планираната сума вече е разпределена на проекти, а 61 % вече са изразходвани.

Например броят на МСП, които са се възползвали от подкрепата на ЕС, е нараснал на 2 милиона през 2021 г. (спрямо 1,4 милиона през предходната година), което показва, че дружествата са използвали фондовете на ЕС като заслон срещу бурята, която предизвикаха пандемията от COVID-19 и финансовите последици от нея.

Пример за финансирани от ЕСИ фондовете проекти, които имат принос за интелигентния растеж:

С помощта на ЕФРР стартиращото предприятие MakeGrowLab от Puławy в регион Lubelskie, Полша, разработи материал от биомаса чрез използване на микроорганизми. Scoby Packaging Materials® е високоефективно нановлакно, отгледано посредством микроби чрез вторично използване на изхвърляни на място храни или напитки. То може да се използва като алтернатива на пластмасовите опаковки и като съд за съхранение на храна, химични продукти, козметика и текстил. Продуктът е екологосъобразен и иновативен в световен мащаб.

Програмата за ускоряване на растежа на стартиращи предприятия Olympo Boks 2020, прилагана на Канарските острови, един от най-отдалечените региони на Испания, създаде благоприятни условия за предприемачеството и предложи услуги на предприемачи в областта на технологиите. С помощта на финансиране по линия на ЕФРР по този проект бяха предоставени консултантски услуги на 73 предприемачи и позволи на 32 стартиращи предприятия да подобрят своя бизнес модел, прилагайки иновативни идеи.

В региона Uusimaa във Финландия ЕФРР съфинансира проекта „Digi-Flash“ за по-бързо внедряване в МСП на цифрови технологии от епохата на Индустрия 4.0. 53 дружества са участвали в проекта и са започнали научноизследователска и развойна дейност. В 15 от тези дружества бяха предприети нови бизнес дейности, основани на решения за енергия от възобновяеми източници или в подкрепа на

нисковъглеродни решения. Други 17 дружества разработиха нови или значително подобрени продукти.

Уникалната и иновативна пивоварна Mad Scientist Brewery в Будапеща, Унгария, получи подкрепа по линия на ЕФРР, за да се справи с икономическите последствия от пандемията от COVID-19 и за да усъвършенства технологичните си процеси. Новите технологии позволяват на Mad Scientist Brewery да остане в крак с бързия темп на иновации в сектора на пивоварството на IPA (Индийски светъл ейл) и да подобри конкурентоспособността си на международните пазари.

Подкрепата от ЕФРР за германското предприятие KUNKEL + Partner, разположено в Северен Рейн-Вестфалия, му позволи да продължи да разработва цинково-въздушни акумулаторни батерии. Тази технология предлага висока енергийна плътност, позволява лесно рециклиране и е преди всичко много евтина. Оптимизираният акумулаторен елемент в момента се произвежда в малки промишлени серии и се изгражда опитен образец с 72 елемента и общ капацитет от 7,2 kWh. Разработката ще бъде внедрена в експлоатация от общинските комунални услуги на град Щайнфурт, Северен Рейн-Вестфалия, за временно акумулиране на излишната енергия от фотоволтаичната уредба с максимална мощност 100 kW.

3.2. Устойчив растеж

279 млрд. EUR за устойчив растеж

Като осигуряват подкрепа за инвестициите в климатично неутрална, екологосъобразна и кръгова икономика, както и в опазване на околната среда и адаптиране към изменението на климата, ЕСИ фондовете допринасят съществено за постигане на целите на Европейския зелен пакт. С допълнителните средства по линия на REACT-EU общият размер на разпределените средства нарасна до 279 млрд. EUR (в сравнение с 251 млрд. EUR в края на 2020 г.). Това представлява около 38 % от общия размер на разпределените бюджетни средства. До края на 2021 г. за проекти са били разпределени 292 млрд. EUR (105 % от целевото финансиране), а разходите са възлизали на 174 млрд. EUR (63 % от общата планирана сума). Фигурата по-долу представя по-подробна разбивка на степента на изпълнение на всяка от четирите цели, както и средната стойност за групата от инвестиции в устойчив растеж.

По отделните теми финансовото изпълнение се различава съществено. През последната година значително нараснаха инвестициите в **мрежови инфраструктури в транспорта и енергетиката**. Досега са изразходвани 71 % от общите планирани суми.

Адаптирането към изменението на климата и предотвратяването на рискове е една от тематичните цели с най-напреднало изпълнение — на второ място по отношение на вече изразходваните от бенефициерите суми (63 %). На следващо място по отношение на разходите е **опазването на околната среда и ефективното използване на ресурсите** — 59 % от общия бюджет вече се използва, което е малко под средната стойност за инвестициите в устойчив растеж.

Кризата, която предизвика пандемията от COVID-19, временно забави изпълнението на проектите, допринасящи за постигане на целите в областта на нисковъглеродните емисии и климата, тъй като неизразходваните средства бяха отклонени в полза на спешните мерки в секторите на здравеопазването и предприятията. Това обаче се промени, когато съществуващите програми в областта на политиката на сближаване получиха в подкрепа допълнителни 50,6 млрд. EUR по линия на REACT-EU през юни 2021 г., за да покрият разликата между спешните мерки и дългосрочното възстановяване, като на държавите членки се предоставят нови ресурси за възобновяване на спрените проекти в областта на околната среда и цифровите технологии. Очаква се значително ускоряване на изпълнението през периода 2022—2023 г., тъй като много от тези дългосрочни проекти ще навлязат в напреднал етап.

ЕСИ фондовете са основната публична финансова подкрепа на ЕС за чиста енергия. По тяхна линия се отпускат средства за постигане на енергийна ефективност чрез саниране на сгради, развиване усвояването на енергията от възобновяеми източници и изграждането на енергийни мрежи. Благодарение на тях няколко държави членки въведоха широкомащабни програми за саниране на жилищни сгради. В резултат на това хиляди домакинства вече се радват на намалени сметки за енергия и повече комфорт. МСП също получиха подкрепа за подобряване на енергийната си ефективност, намаляване на разходите за енергия и подобряване на конкурентоспособността си.

Значителна подкрепа беше предоставена и за стимулиране на инвестициите във възобновяеми енергийни източници, например в морските възобновяеми енергийни източници, но също така и за експлоатиране на слънчевата или вятърната енергия,

например в енергийни общности и маломащабни съоръжения. Това допринесе за енергийната сигурност и създаде нови работни места и предприятия в сектора на енергията от възобновяеми източници в ЕС. ЕСИ фондове бяха инвестирани в ключова инфраструктура за електроенергия и газ, която сега играе решаваща роля за осигуряването на функциониращ вътрешен енергиен пазар.

Поглед върху подкрепата за борбата с изменението на климата

Комисията се е ангажирала да подкрепя действията в областта на климата, като е заделила най-малко 20 % от бюджета на ЕС за периода 2014—2020 г. за този приоритет. **Общо 26 % от бюджета** на ЕСИ фондовете **са насочени към цели, свързани с действия в областта на климата**. Сред тях са инвестициите в областта на нисковъглеродната икономика, кръговата икономика, предотвратяването на рискове, опазването на околната среда, екологосъобразната градска мобилност и научноизследователските и иновационни дейности.

Към края на 2021 г. приносът на ЕСИ фондовете в борбата с изменението на климата варира между 58 % от общия бюджетен пакет за ЕЗФРСР, 27 % от общия размер на разпределените средства от кохезионния фонд, 17 % от общия размер на разпределените средства от ЕФМДР и 18 % от общия размер на разпределените средства от ЕФРР. Разпределените и изразходваните за действия в областта на климата суми от фондовете са описани по-подробно в приложение 3.

Общите средства от ЕФРР за действия в областта на климата бяха допълнени през 2021 г. с 6,7 млрд. EUR (17 % от общо разпределените средства по ЕФРР) по линия на REACT-EU, с което разпределените средства по ЕФРР нараснаха до общо 39,3 млрд. EUR.

Действията в областта на климата по линия на политиката на сближаване могат да бъдат разгледани с инструмента за проследяване на мерките срещу изменението на климата в свободно достъпните данни във връзка със сближаването.

До края на 2021 г. бяха отчетени следните значими резултати:

- капацитетът за производство на енергия от възобновяеми източници ще бъде увеличен с 8800 MW, от които 3600 MW вече са инсталирани, което е увеличение с 33 % в сравнение с предходната година;
- ще се подобрят енергийните характеристики на 754 000 домакинства; до края на 2021 г. от подобрените условия вече са се възползвали 460 000 домакинства (почти 91 000 повече в сравнение с края на 2020 г.);
- енергийното потребление на публични сгради ще намалее на годишна база със 7,8 тераватчаса, от които вече се спестяват 2,6 тераватчаса годишно;
- мерките за защита от наводнения ще намалят рисковете за почти 34 милиона души, от които 21,7 милиона души вече са изложени в по-малка степен на рискове от наводнения вследствие на получилите подкрепа инвестиции;
- чрез по-доброто управление на земеделските и горските земи се запазва напредъкът по отношение на улавянето и съхранението на въглерод, както и по отношение на намаляването на парниковите газове и емисиите на амоняк

в селското стопанство. В края на 2021 г. ЕС вече е преизпълнил целите за 2025 г. в тези области;

- 1,7 млрд. EUR, което е близо 35 % от заделената обща подкрепа по линия на ЕФМДР за секторите на рибарството и аквакултурите, бяха насочени към мерки за съхраняване и опазване на околната среда, например чрез опазването на зоните по „Натура 2000“, и за насърчаване на ресурсната ефективност и намаляване на отпадъците.

По-долу са посочени някои примери за това какво е финансирано по тази конкретна тема.

Примери за финансирани от ЕСИ фондовете проекти с принос за устойчивия растеж

По линия на Кохезионния фонд бяха отпуснати 114 млн. EUR за закупуване на 23 електрически влака за метрополната зона на Рига, Латвия. Очаква се с новите електрически пътнически влакове броят на пътуващите да се увеличи с 2,7 милиона годишно. Преминава се към по-екосъобразни видове транспорт, намалява се времето за пътуване до работното място и се повишава безопасността и достъпността.

Проектът „Peute Energy Center“ със седалище в Хамбург, Германия, стимулира използването на промишлена отпадна топлина за отопляване на три от районите на града. Благодарение на подкрепата по линия на ЕФРР с подаването на промишлена отпадна топлина до сградите ще се избегнат около 8500 тона емисии на CO_2 годишно.

Болничният център на Вила Реал в регион Север на Португалия беше саниран с подкрепа по линия на Кохезионния фонд. Санирането на енергийната система допринесе за рационализиране на потреблението на енергия по отношение на системата за отопление, вентилация и климатизация, вътрешното и външното осветление, подгряването на водата и инсталирането на системи за енергия от възобновяеми източници, като слънчеви отоплителни инсталации, фотоволтаични инсталации и енергия от биомаса. Това доведе до значително по-добър комфорт за пациентите и персонала. Проектът доведе до чувствително намаляване на годишното потребление на електроенергия и на емисиите от CO_2.

По линия на ЕФМДР беше предоставена финансова подкрепа за проекта Alga4Food в Португалия, чиято цел е да се проучат ползите от ядивните макроводорасли по португалското крайбрежие и да се стимулират португалските домакинства да използват устойчиво произведени макроводорасли за готвене. Екипът на Alga4Food съчетава наука и гастрономия, като анализира различни видове морски водорасли, за да определи техния вкус и хранителна стойност и да намери новаторски начини за използването им в португалската кухня.

Проектът MegaWattBlue търси решение на криещото перспективи предизвикателство, което представлява оптимизираното използване на океанската енергия за покриване на потреблението на електроенергия на местните жители и за осъществяване на прехода към чиста енергия и нисковъглеродна икономика. Подпомаганият от ЕФРР проект позволи разработването и изпитването на използващ приливно-отливните течения генератор от второ поколение в естествена среда в Бретан, Франция. Прототипът позволява производство на електроенергия,

което е 2,5 пъти по-голямо от това на конвенционален генератор, използващ приливно-отливните течения.

Проектът Angelic Gardens (Anielskie Ogrody), който представлява съфинансиран по линия на ЕЗФРСР проект в Полша, спомогна за създаването от нулата на малки екологични семейни стопанства и за подпомагането им при производството на биологични зеленчуци, плодове, билки и цветя. Проектът включваше обучения чрез практически семинари, както и осигуряването на онлайн насоки, което му придаде национален мащаб. Той послужи и като вдъхновение за местни и национални общности да си сътрудничат с малки производствени градини за ученици и възрастни хора.

ЕФРР съфинансира изграждането на газопровод с дължина 55 км в региона Śląskie, разположен в Южна Полша. Газопроводът Tworóg-Tworzeń е част от западния участък на газовия коридор север-юг. Той свързва терминала за втечнен природен газ (ВПГ) в Świnoujście с балтийския газопровод — през Полша, Чехия, Словакия и Унгария — до терминала за ВПГ в Хърватия.

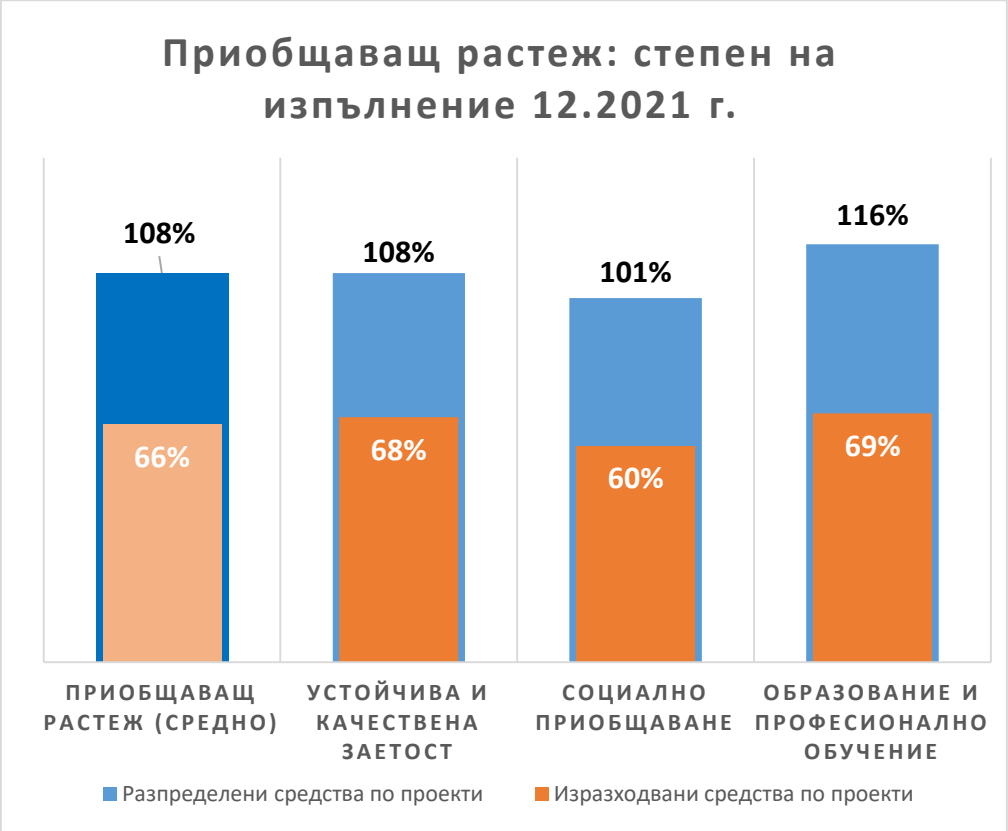
ЕФРР подпомогна в България изграждането на междусистемния газопровод Гърция — България. Междусистемната връзка започна търговска експлоатация на 1 октомври 2022 г. Тя има обща дължина 182 km и техническа пропускателна способност от 3 милиарда кубични метра годишно, както и възможност за увеличаване на пропускателната способност. При настоящите геополитически обстоятелства този стратегически инфраструктурен проект символизира значението на стратегическата автономност на ЕС по отношение на енергийните доставки и диверсификацията на източниците и маршрутите.

3.3. Приобщаващ растеж

173 млрд. EUR за приобщаващ растеж

Инвестициите в приобщаващ растеж съставляват около 24 % от общото финансиране. 173 млрд. EUR са на разположение за трите обхванати цели: **устойчива качествена заетост** (59 млрд. EUR), **социално приобщаване** (68 млрд. EUR) и **образование и професионално обучение** (47 млрд. EUR).

Кризата, предизвикана от COVID-19, доведе до верижна реакция в обществото, засягайки хората по различен начин. Социалната програма на ЕС заедно с Европейския стълб на социалните права повече от всякога имат ключово значение за смекчаването на икономическото и социалното въздействие на пандемията от COVID-19 и за едни по-приобщаващи, устойчиви, издръжливи и подготвени икономики и общества в ЕС предвид предизвикателствата и възможностите на екологичния и цифровия преход. В настоящите критични условия ЕСИ фондовете подкрепят структурните реформи, включително модернизацията на публичните услуги, насърчаването на младежката заетост, намаляването на бедността и неравенствата.

ЕСФ продължи да подкрепя всички европейци понастоящем в затруднено положение с цел изграждане на една по-социална Европа. Фондът създава прочее благоприятни условия за социалните услуги, запазването на заетостта, уязвимите групи и други, например чрез подкрепа за схеми за непълно работно време, за допълнително заплащане на здравните работници, ИТ оборудване, лични предпазни средства и услуги за уязвимите групи. Той също така подкрепя действията в полза на бежанците и с това допринася за решаване на проблемите, породени от войната срещу Украйна.

До края на 2021 г. с помощта на проектите за **подобряване на възможностите за заетост** бе постигнато следното:

- 55,2 милиона участници получиха подкрепа по линия на ЕСФ и Инициативата за младежка заетост (ИМЗ), включително 19,9 милиона безработни и 20,9 милиона неактивни участници;
- 6,4 милиона души са намерили работа благодарение на подкрепата по линия на ЕСФ и ИМЗ;
- 47 % от участващите са били нискоквалифицирани; 14,5 % са били мигранти, имали са чуждестранен произход или са принадлежали към малцинства;
- участието на жените и мъжете в подкрепяни дейности е било почти равномерно разпределено на равнище ЕС (52,9 % жени).

Инициативата за младежка заетост или ИМЗ продължава да осигурява значителна подкрепа чрез финансиране за младите хора в държавите членки, които отговарят на условията. Напредъкът по инициативата е добър, като до края на 2021 г. са били разпределени 11,9 млрд. EUR за 247 000 проекта. Декларираните разходи сочат стабилно изпълнение по места; до края на 2021 г. мерките за подкрепа са обхванали около 3,7 милиона млади хора. От тях:

- около 2,5 милиона участници са използвали докрай мярката по ИМЗ; на над 1,1 милиона участници е била предложена работа, продължаване на образованието, чиракуване или обучение; и също така

- около 1,8 милиона души са участвали в процес на образование или обучение, придобили са квалификация или са работили, включително като самостоятелно заети лица в резултат на подкрепени по линия на ИМЗ интервенции.

Що се отнася до социалното приобщаване, за което най-голям принос има ЕСФ, избраните до момента проекти са на стойност почти 62 млрд. EUR. Към края на 2021 г. 3,6 милиона участници с увреждания, 8 милиона мигранти, участници с чуждестранен произход или от малцинства и 10,3 милиона други лица в неравностойно положение са получили помощ, за да подобрят потенциала си за заетост и да развият подходящите умения за пазара на труда. В резултат на подкрепа от ЕС по линия на ЕФРР инфраструктурата в областта на грижите за деца и образованието вече може да поеме допълнителни 19,7 милиона души и вече 53 милиона души се възползват от подобрени здравни услуги в целия ЕС.

По линия на ЕЗФРСР са били подкрепени над 175 000 операции за подобряване на социалното приобщаване в селските райони. Чрез този фонд е била предоставена подкрепа и за местни селски общности, които прилагат собствени стратегии за местно развитие. Над 3650 местни групи за действие, изпълняващи стратегии за местно развитие, обхващат 64 % от селското население в ЕС и обединяват заинтересовани лица от публичния и частния сектор и от гражданското общество в конкретна област.

В областта на **образованието и обучението** са били заделени средства в размер на 52 млрд. EUR за избрани проекти. Към края на 2021 г. благодарение на подкрепата по линия на ЕСФ и ИМЗ 25,9 милиона нискоквалифицирани лица са били подпомогнати, 8,8 милиона са придобили квалификация, а 2,6 милиона са участвали в процес на образование и обучение.

Примери за финансирани от ЕСИ фондовете проекти с принос за приобщаващия растеж

Литовско иновативно стартиращо предприятие разработи приложението Mindletic за укрепване на физическото и емоционалното здраве. Приложението помага на потребителите да определят емоционалния си статус, като отчита техния тонус и настроение. Екипът на Mindletic използва анонимизирани данни и се опитва да установи емоционалния баланс на потребителя. Mindletic е създадено съвместно със сертифицирани психолози и професионални организации в областта на психичното здраве.

В Haute-Normandie, Франция, четири центъра за обучение в сектора на строителството и благоустройството осъществиха съвместен проект, наречен „CFA numérique“, тоест цифрово обучение за чираци с цел дематериализиране на образователните ресурси. Това позволи да се използват няколко съвместни платформи за разпространение на цифрово образователно съдържание и оборудване за разширена реалност, споделяне на знания и моделиране на данни в строителството. Тези ресурси позволиха по-добро съгласуване с промените в обучението на чираците с практическо и теоретично обучение. Проектът получи 631 млн. EUR по линия на ЕФРР.

По линия на ЕФРР се съфинансира създаването на 10 отделни жилищни единици в град Zamość, Полша, близо до полско-украинската граница. В рамките на този подкрепен по линия на CARE проект една определена сграда беше пригодена за жилищни нужди за бягащи от Украйна лица (по-специално жени с деца) след нападението на Руската федерация срещу Украйна. Тя беше адаптирана да изпълнява и социални функции — бяха оборудвани игрална зала за деца, център за интеграция с мултимедийна зала за срещи, помещение за пране и сушене, кабинети за специалистите, оказващи съдействие на участниците в проекта (психолози, възпитатели, адвокати и др.).

Благодарение на подкрепения по линия на ЕСФ проект „100 Percent“ в Австрия дружествата вече могат да получават безплатни помощни консултации за преодоляване на неравнопоставеността между половете. Проектът подкрепя дружествата при разработването на прозрачни системи за възнаграждение и за създаване и подобряване на възможностите за жените на работното място. Освен че повишава осведомеността относно разликата в заплащането между половете, проектът „100 Percent“ показва на дружествата как по-доброто използване на многообразието на тяхната работна сила може да насърчи иновациите и устойчивостта. Моделът на консултации е гъвкав спрямо нуждите на всяко дружество и включва професионален анализ на данни, разработване на планове за действие и подкрепа в процеса на изпълнение. Служителите могат да получават управленски съвети, съвети за професионално развитие и друг вид подкрепа.

Над 9000 украински бежанци ще се възползват от услугите, предоставяни по проекта „Солидарност“ в България. С подкрепата на ЕСФ и REACT-EU проектът „Солидарност“ има за цел да помогне на украинците да се установят в българска среда, като ги улесни в търсенето на работа чрез Националната агенция по заетостта. По линия на проекта също така се осигурява психологическа подкрепа, персонализирано професионално ориентиране и подкрепа за наемане на жилище.

3.4. Укрепване на институционалния капацитет и ефикасна публична администрация

6,4 млрд. EUR за ефикасна публична администрация

За проекти, свързани с институционалния капацитет и реформите са били заделени 6,4 млрд. EUR. До края на 2021 г. за подобни проекти са били разпределени приблизително 7,2 млрд. EUR, което е 113 % от планираната сума. Разходите на терен са достигнали близо 3,7 млрд. EUR (58 % от общо планираните). Освен подкрепата от ЕСИ фондовете е била предоставена допълнителна подкрепа чрез Програмата за подкрепа на структурните реформи, понастоящем преобразувана в Инструмент за техническа подкрепа ([12]).

([12]) Регламент (ЕС) 2021/240 на Европейския парламент и на Съвета от 10 февруари 2021 г. за създаване на Инструмент за техническа подкрепа (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 1). Също на разположение на следния адрес: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/240

Значително се е ускорило изпълнението на проекти по линия на ЕСФ, които са насочени към изграждане на капацитета на заинтересованите страни в сферата на образованието, ученето през целия живот, обучението и заетостта и социалните политики, като делът на избраните проекти е нараснал от 60 % в края на 2020 г. на 86 % в края на 2021 г.

По тази цел подпомагане по линия на ЕСФ са получили:

- 840 000 участници;
- 3000 проекта, насочени към национални, регионални или местни публични администрации или публични услуги.

Примери за финансирани от ЕСИ фондовете проекти с принос за укрепване на институционалния капацитет

С финансиране по линия на ЕФРР в размер на 32 млн. EUR проектът e-geodesia покри 38,75 % от територията на Люблинското воеводство в Полша. Бяха събрани данни и документи и бяха цифровизирани картографски ресурси с цел предоставяне на онлайн услуги, свързани със споделянето на данни от регистри, документация, както и на кадастрални карти.

Благодарение на подкрепата от ЕСФ служители от публичния сектор в Малта бяха стимулирани да изучават геопространствени технологии и да събират и обработват географски данни. Обществените услуги разчитат все повече на тези технологии, тъй като чрез тях публичният сектор може да предоставя по-добра информация на отговорните лица, които взимат политическите решения. Проектът ще допринесе за повишаване на капацитета и експертния опит на малтийските служители в публичната администрация.

3.5. Териториално и градско развитие

32 млрд. EUR за териториално и градско развитие

За периода 2014—2020 г. бяха планирани около 32 млрд. EUR за интегрирано териториално развитие и устойчиво градско развитие по ключовите цели, представени в разделите по-горе. Закъсненията във финализирането на стратегиите и изготвянето на процедурите за децентрализирано изпълнение доведоха обаче до забавяне при стартирането. До края на 2021 г. по линия на фондовете в рамките на политиката на сближаване за проекти са били разпределени 31,5 млрд. EUR, което представлява 99 % от планираното разпределение. Наблюдава се също така бързо увеличаване на равнището на разходите по проекти, като в края на 2021 г. са били изразходвани

52 % от планираните средства (17 млрд. EUR), спрямо 39 % в края на 2020 г., но тези стойности са все още доста по-ниски от средната степен на изразходване от 62 %.

Чрез проектите, избрани по стратегии за интегрирано развитие, ще бъдат осигурени:

- 46 милиона квадратни метра ремонтирано или новоизградено градско отворено пространство, достъпно за всички;
- 3,3 милиона квадратни метра санирани или новопостроени обществени сгради и над 26 000 санирани жилищни единици.

Наред с финансовото измерение изостава и самото изпълнение, като то варира между 43—52 % от целевите стойности.

Примери за финансирани от ЕСИ фондовете проекти с принос към териториалното и градското развитие

В град Кадис, област Андалусия, Испания, по линия на ЕФРР е било съфинансирано саниране на 100 социални жилищни единици. Проектът цели подобряване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на CO_2 в сградите и в инфраструктурата и обществените услуги, както и намаляване на крайното потребление на енергия в жилищния сектор с 15 %.

Съфинансираният от ЕФРР проект „Discovery Passage“ е част от сложен проект за обновяване на градската среда в град Тарнов, Малополско воеводство, в Южна Полша. Новият научен и технологичен център предоставя по различни начини информация за основните открития и изобретения, свързани с град Тарнов, и за техните автори. Центърът има за цел да развие имиджа на града в областта на образованието, науката, технологиите и предприемачеството и да предизвика сътрудничество между тези отрасли.

3.6. Териториално сътрудничество

13 млрд. EUR за териториално сътрудничество

По линия на ЕФРР се предоставя подкрепа за програмите за териториално сътрудничество, чрез които се инвестира в трансгранично, транснационално и междурегионално сътрудничество. На тях се падат 13 млрд. EUR от планираното разпределение, при което до края на 2021 г. по проекти вече са били разпределени 13,4 млрд. EUR. Проектите са генерирали разходи в размер на 8 млрд. EUR (64 % от планираната сума). В края на 2021 г. финансовото изпълнение на програмите за сътрудничество е било в синхрон с изпълнението на националните/регионалните програми.

Някои резултати по програмите за териториално сътрудничество са включени в обобщените показатели в рамките на ключовите теми за инвестиции, като същевременно с някои специални показатели се измерва аспектът „сътрудничество“ в подкрепените проекти както следва:

- над 33 000 предприятия са участвали в трансгранични, транснационални или междурегионални проекти за научни изследвания;
- около 100 000 души са участвали в съвместни инициативи за местна заетост и съвместни курсове за обучение;

- 165 000 души са се възползвали от инициативите за трансгранична мобилност.

Примери за финансирани от ЕСИ фондовете проекти с принос в подкрепата за териториалното сътрудничество

Тъй като изменението на климата не познава национални граници, проектите по Interreg предложиха редица мерки за смекчаване на последиците от него и за устойчивост. По програмата за сътрудничество между Австрия и Унгария бяха финансирани проекти за устойчивост на наводнения в размер на 13 млн. EUR. Най-забележителен е проектът SEDDON II, в рамките на който се подпомага управлението на речните отложения с цел подобряване на екологичното състояние и предотвратяване на риска от наводнения от река Дунав.

Програмата за сътрудничество между Чехия и Полша също подкрепи мерки за смекчаване на последиците от наводнения и мерки за подготвеност. Интервенциите повишават трансграничната готовност за предприемане на действия в кризисни ситуации, особено в случай на наводнения.

4. Оценки от страна на държавите членки

През изминалата година държавите членки са отделили повече ресурси за оценка на отражението, което имат подкрепяните от европейските структурни и инвестиционни фондове действия, и на тяхното изпълнение.

Констатациите в оценките, извършени в държавите членки, обикновено са строго ограничени до местния контекст на подпомаганите действия. Те обаче предоставят ценна информация, която може да помогне при внасянето на корекции в действията и проектите в последната част на програмния период 2014—2020 г. и, не на последно място, при разработването на новите действия в програмите за периода 2021—2027 г.

Като цяло извършените оценки открояват положителните резултати в подпомаганите области и показват, че действията и проектите ефективно са подпомогнали отделни лица и МСП и са били в услуга както на публични, така и на частни субекти. Засега само няколко оценки разглеждат отражението на пандемията от COVID-19 върху някои отрасли и някои програмни решения. Броят на оценките, в които се разглеждат тези елементи, както и другите мерки, въведени в отговор на последните кризи с бежанците и в енергетиката, се очаква да нарасне в бъдеще.

В работния документ на службите на Комисията, придружаващ настоящия доклад, се съдържат повече подробности относно констатациите от направените от държавите членки и Комисията оценки за програмите, подкрепени по ЕСИ фондовете.

5. Заключения

Стабилна рамка в динамична среда

През последните години се разразиха една след друга множество кризи: санитарната криза и след нея енергийната криза, предизвикана от руското нашествие в Украйна, се прибавиха към дългосрочната криза, свързана с изменението на климата. В допълнение към Механизма за възстановяване и устойчивост поредица от инициативи на политиката на сближаване (напр. CRII през 2020 г., REACT-EU през 2021 г., CARE и FAST-CARE през 2022 г.) показват нагледно как ЕСИ фондовете са се адаптирали и продължават да се адаптират в отговор на извънредни ситуации. Тези инициативи позволиха на ЕСИ фондовете едновременно да изпълняват стратегическата си мисия и да осигурят решения за тези безпрецедентни кризи.

Както държавите — членки на ЕС, така и Европейската комисия бързо пригодиха разходните програми към новите реалности, с което демонстрираха гъвкавостта на фондовете и тяхната способност да се адаптират в отговор на непредвидени събития и обстоятелства. Същевременно ЕСИ фондовете се запазиха като източник на структурна, предвидима подкрепа, като осигуряваха на гражданите достъп до висококачествени и надеждни обществени услуги, помагаха на регионите и дружествата да използват предизвикателствата на екологичния и цифровия преход като лост за нови източници на конкурентоспособност, а на работниците — да придобиват умения, които ще им позволят да станат по-продуктивни и да получат достъп до по-добри работни места. Като цяло от началото на пандемията от COVID-19 през 2020 г. по линия на политиката на сближаване са били предоставени над 160 млрд. EUR на държавите членки за повишаване на устойчивостта и насърчаване на социалното и регионалното сближаване.

ЕС винаги е подчертавал, че мерките за енергийна ефективност, развиване усвояването на енергията от възобновяеми източници и пазарна интеграция подобряват нашата енергийна сигурност. Европейските структурни и инвестиционни фондове са основният инструмент на ЕС за предоставяне на публична финансова подкрепа на проекти за чиста енергия, по-специално за енергийна ефективност, включително саниране на сгради, развиване усвояването на енергията от възобновяеми източници и енергийни мрежи. В това отношение политиката на сближаване помогна на държавите членки и регионите да търсят решения за енергийната бедност, да намалят сметките за енергия на домакинствата заедно с емисиите на парникови газове и да създадат устойчиви работни места в строителния сектор. Нашествието на Русия в Украйна само потвърди решаващото значение на енергийната сигурност и необходимостта от преход към климатично неутрална икономика.

Изпълнението на програмите напредва добре, като значителното ускоряване на разходите през 2020 г. и 2021 г. показва стабилно положително развитие. Последните данни за финансовото изпълнение от 30 септември 2022 г. показват, че с наближаването на края на програмния цикъл се ускорява и темпът на изпълнение. Важно е оставащите средства да се използват бързо и правилно както за генериране на растеж и създаване на работни места, така и за преодоляване на преките и непреките последствия от COVID-19, а също и за решаване на проблемите, които предизвика кризата в Украйна включително при цените на енергията.

За периода 2021—2027 г. наличните 370 млрд. EUR по линия на политиката на сближаване ще продължат да бъдат насочвани към ключови инвестиции за създаване на работни места и растеж, с ударение върху изграждането на една по-приобщаваща Европа и по-екологична и нисковъглеродна икономика.

Европейските структурни и инвестиционни фондове ще продължат да бъдат мощен инструмент за подпомагане на хората и МСП. Политиката на сближаване доказа, че наистина разполага с капацитета да реагира на различните кризи, които засегнаха ЕС през последните години. Едновременно с това тя остана вярна на дългосрочната цел — намаляване на неравенствата между регионите на ЕС и насърчаване на социалното и териториалното сближаване, а също така ускоряване на двойния екологичен и цифров преход.